No 10. Donderdag 11 Maart 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Redactie Commissie:

Op de zeer belangrijke lezing van den heer A. J. H. Eijken Contr.-B. B. betreffende de *Jong Javaansche Beweging*, j.l. Maandag gehouden, hopen wij nader terug te komen.

Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Woensdagavond 24 Maart 1909 te 8 ure, zal de heer **Albert Vogel** in de Vereeniging *„Concordia"* te Breda eene voordracht houden over:

Zijne interessante reis door China en Japan.

Aan de leden zijn bereids toegangskaarten gezonden. Meerdere kaarten zijn tegen 50 cents per persoon te bekomen tot Dinsdag 23 Maart.

Dien dag kunnen ook plaatsen besproken worden.

Op den dag der lezing *f* 1 entrée per persoon.

De Secretaris: J. C. VAN REIJN,
Steenweg 152, Prinsenhage.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Van de Afdeeling Helder van den **Nationalen Bond voor Vreemdelingenverkeer in Nederland,** waarvan **ook** onze vereeniging lid is, ontvingen wij het navolgende schrijven:

Hoofdsecretariaat: Hoofdgracht 13.
Helder, 5 Maart 1909.

L. S.!

Op 29 en 30 Augustus zal hoogstwaarschijnlijk de jaarvergadering te Helder plaats hebben. Onze vereeniging wenscht daaraan een vierdaagsch feest te verbinden, aanvangende 28, eindigende 31 Augustus. Wij hebben het genoegen u nu reeds te berichten, dat wij alle moeite zullen doen, de ontvangst schitterend te doen zijn en deelen u tevens mede, dat, voor het geval meerdere personen lust mochten gevoelen, die dagen onze gemeente met een bezoek te vereeren, wij voor hen dezelfde gunstige bepalingen zullen treffen, die wij den afgevaardigden zullen aanbieden. U verder verwijzende naar het Bondsorgaan van 1 April a.s., heb ik de eer te zijn, namens het bestuur, hoogachtend, de secretaris:

L. H. FEENDERS.

II. **Hoofdbestuursvergadering** op *Zaterdag* den *10den April* 1909, ten 2 ure n.m., in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", *Heulstraat 17* te *'s Gravenhage*.

A g e n d a:

a. Behandeling van de onderwerpen, waarvan sprake is in art. 5 van het Huishoudelijk Reglement sub *c* en *d*;
b. Behandeling van het verslag, bedoeld in al. 3 art. 10 H. R.;
c. Goedkeuring van de rekening en verantwoording van het jaar 1908 en vaststelling van plaats en dag van de aanstaande Jaarlijksche Algemeene Vergadering (art. 14 H. R.)
d. Mededeelingen betreffende de propaganda.
e. Mededeeling betreffende Redactie en Uitgifte van het Koloniaal Weekblad en vaststelling van de Instructie.
f. Vaststelling der begrooting voor 't jaar 1910.
g. Toestaan van gelden voor het houden van lezingen.
h. Afvoering van leden wegens wanbetaling.
i. Jaarverslag van het Hoofdbestuur.
j. Voordracht van leden voor de commissie van onderzoek der rekening en verantwoording over '08.
k. Mededeelingen betreffende het Restaurant en de geldleening.
l. Verslag van den penningmeester van het fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen en van het fonds tot bijstand, opvoeding en leiding van in Nederland studeerende jongelieden.
m. Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

III. Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog beschikbaar:

a. Een boekje over **„Onze Oost", voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.

Prijs: 1 ex. à f 0.10.
„ 50 „ „ - 2.80.
„ 50 „ „ - 2.20

voor Departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

b. „Onze Oost II." **Iets over den inlander en zijn zieleleven,** door T. J. Bezemer.

Prijs 1 ex. à f 0.05.
„ 50 „ - - 2.—
„ 50 „ „ - 1.55

voor Departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen, plus *f* 0.25 voor frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding.**

Prijs 1 ex. à *f* 0.15.

d. het **Jaarboekje der Vereeniging over 1908.**

Prijs 1 ex. à *f* 0.25.

Een stukje Atjeh geschiedenis.

(Vervolg en slot.)

Uit het in het vorige weekblad medegedeelde blijkt, dat wijlen *Toeankoe Hassim*, na ons optreden op Atjeh, den geheelen politieken toestand beheerschte.

Geen Atjeher haatte meer de Nederlander dan hij.

De reden daarvan was de navolgende:

Het oude Atjeh-gebied strekte zich vroeger uit vanaf Padang ter Sumatra's Westkust tot aan het landschap Panej ter Oostkust van het eiland Sumatra.

Dit wil zeggen, dat de uitoefening van het gezag van den vorst van Atjeh in de landstreken, die thans tot de residentie „Oostkust van Sumatra" behooren, zich bepaalde tot het zenden, op zekere tijdstippen, van Atjehsche vorstentelgen met vaartuigen, geladen met handelsgoederen, welke de landschapshoofden ter Oostkust daar verplicht waren te koopen.

Die vorstentelgen, voorzien van lo ale brieven, die op deze wijze aan inkomsten werden geholpen, reikten dan tevens — wanneer zulks noodig was — ambtszegels uit, waaruit de suzereiniteit van Atjeh's vorst kon blijken.

De Sultan van Siak, die op het gezag in dezelfde landschappen aanspraak maakte, volgde dezelfde gedragslijn als zijn ambtgenoot van Atjeh, met het gevolg, dat, bij onze vestiging ter Oostkust van Sumatra, al de landschapshoofden, van Panej tot en met Tamiang, voorzien waren, zoowel van het ambtszegel van den Sultan van Atjeh als van den Vorst van Siak.

Voor het landschapshoofd van Deli — toenmaals een Datoe — was die tweeslachtige toestand de voornaamste aanleiding om Europeesche tabakplanters van Penang uit in zijn gebied te roepen en te lokken, door aan hen op voordeelige voorwaarden gronden uit te geven en daarna openlijk het gezag van Nederland te erkennen.

Dit is later door zijne ambtgenooten gevolgd 't geen tot resultaat heeft gehad, dat Nederland zich — zonder groote kostbare militaire expedities — geleidelijk in die streek heeft kunnen vestigen en uitbreiden.

De landschapshoofden kregen van 't Nederlandsch Bestuur aanzienlijk hoogere titels, voorts belangrijke geldelijke inkomsten uit de tabakscultuur, welke de bekende hooge vlucht nam, en waren over de bereiking van hun doel destijds zeer tevreden.

Wie echter niet tevreden was, was de Sultan van Atjeh.

Feitelijk was hij in het jaar 1874 de Oostkust van Sumatra kwijt.

Om zijn invloed te herwinnen, zond de Vorst in dat jaar T o e a n k o e H a s j i m naar de Oostkust van Sumatra, teneinde de landschapshoofden over te halen de Atjehsche belangen te dienen en het Nederlandsche Gezag in den steek te laten, doch hij had daarbij, doordien die hoofden zich reeds partij hadden gesteld en niet meer gediend waren van de hinderlijke Atjehsche inmenging, geen succès.

Het Europeesch bestuur, bekend geraakt met zijn

aanwezen en actie, liet hem door een militaire patrouille vervolgen, die hem van het eiland Poeloe Kompeh verdreef, met het resultaat, dat Toeankoe Hasjim naar Tamiang vluchtte.

Ook daar vervolgd door onze soldaten, had het weinig gescheeld, of men had hem toen gearresteerd, en nam hij de wijk naar het Atjehsche landschap Sangsar, welks hoeloebalang hem daadwerkelijke bescherming verleende.

Sedert dien tijd was Toeankoe Hasjim niet over de Nederlanders te spreken en deed hij den bekenden eed, dat hij nimmer de Nederlanders op Atjeh zou toelaten, zoolang er nog een laboevrucht op Atjeh groeide.

Dien eed heeft hij gestand gedaan.

Toeankoe Hasjim huwde op Langsar met een nauw bloedverwant van Toengkoe Tjihik Langsar, uit welk huwelijk verscheidene kinderen zijn gesproten.

De oudste zoon daarvan is een zekere Toeankoe Brahim, die — evenals zijn vader — ons gezag niet al te best gezind is.

Na het huwelijk riep het Centraal Inlandsch gezag Toeankan Hasjim naar Groot-Atjeh, om daar aan de verdediging van dat land deel te nemen en in vereeniging met den ouden Panglima Polim, het bekende Sagihoofd der XXII Moekims en een even grooten hater van de Nederlanders, zoomede met de toongevende geestelijken van Groot-Atjeh, het verzet te leiden.

Het was Panglima Polim, die op Groot-Atjeh intusschen had geageerd.

Toen Generaal van Swieten bezig was met den Sultan van Atjeh te correspondeeren over diens onderwerping, had er een groote vergadering van sagihoofden plaats, waarop dat onderwerp werd besproken.

De sagihoofden van de 26 en 25 Moekims waren wel geneigd tot toenadering, maar het was Panglima Polim, die ten slotte de actie beheerschte en het verzet aanspoorde, in de stellige overtuiging verkeerende, dat het den Nederlanders nimmer zou gelukken het Atjehsche volk ten onder te krijgen.

Onder zijn invloed werden ook de Javaansche zendelingen van Generaal van Swieten, die den bekenden pacificatiebrief overbrachten, op wreede wijze gedood.

Een derde Hollanderhater, onder de toonaangevende Atjehsche hoeloebalangs, was de vader van den bekenden Toekoe Bintara Pekan Merdoe.

Deze laatste, die meer dan twee jaren in mijne dagelijksche omgeving was, is mij zeer goed bekend, doch, tengevolge van de tegenwerkende invloeden zijns vaders, kwam er van onze samenwerking helaas niet veel terecht.

Volgens de Atjehsche instellingen was die vader Panglima Prang besar laoet wiens gezag zich uitstrekte langs het geheele kustgebied van de Noord- en Oostkust van Sumatra tot aan de grenzen van het gebied van den Sultan van Siak toe. Hij was gemachtigde van den Sultan van Atjeh, die in last had om een wakend oog te houden op de handelingen van de landschapshoofden in de Onderhoorigheden en om de geldelijke en politieke belangen van zijn vorst te behartigen.

Hij woonde destijds in Merdoe en trok hoofdzakelijk zijne inkomsten uit de voordeelen, die de scheepvaart en de zeevisscherij opleverden.

Tengevolge van onze actie in de Onderhoorigheden was hij die geldelijke voordeelen kwijt en trad hij bij het Centraal Gezag van Atjeh op, al waar hij als een zeer welkom element werd begroet.

Gesproten uit een voornaam Atjehsch geslacht, bovendien zeer godsdienstig aangelegd, had hij een zeer grooten invloed bij de geestelijken en bij de bevolking, die hem warm aanhingen, zoodat hij de Atjehsche partij van verzet in belangrijke mate versterkte.

Hij zelf bleef achter de schermen; daarom vernam het Europeesch bestuur weinig van hem, doch zijn vijandige actie was daarom niet minder hevig en groot zijn de verliezen van onze gewapende macht geweest, welke door zijn optreden ons werden toegebracht.

E. VAN ASSEN.

's-Hage, 26 Februari 1909.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het *Algemeen Handelsblad* over Vreemd kapitaal in Nederlandsche Koloniën. — De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over de bestrijding der malaria onder het marinepersoneel. — Een ongenoemde in de *Standaard* over de candidatuur Colijn in Gouda.

Over een interessant onderwerp, n.l. „vreemd kapitaal in Nederlandsche koloniën", ontving 't *Alg. Handelsblad* een artikel van den heer K. C. Happé te Didsbury-Manchester, die o. m. er op wijst, dat de Nederlandsche kapitalisten weinig hun geld in de rubber-cultuur steken, zoodat deze cultuur thans in onze koloniën veelal met vreemd kapitaal wordt gedreven.

„Nederlanders," roept hij uit, „laat er een einde komen aan den Jan Saliegeest, laat niet langer de ondernemende vreemdeling de vruchten plukken, plukt ze zelf.

„Ontwaakt uit den lethargischen slaap.

„Toont, dat we nog van hetzelfde ondernemende ras zijn als onze vaderen.

„Mocht onverhoopt blijken, dat de Hollandsche kapitalist niet te vinden is voor belegging in veelbelovende, nationale ondernemingen, wordt het dan geen tijd, dat de regeering flinker ingrijpt door zelf te exploiteeren en productief te maken, of zulke ondernemingen tegen billijke rente te subsidieeren.

„Een flinke leening voor dat doel zou moeten worden uitgegeven, desnoods met garantie van het moederland.

„Ziet wat Engelsche koloniën of Zuid-Amerikaansche Staten doen.

„Nieuw-Zuid-Wales bijvoorbeeld, een betrekkelijk arme kolonie, zonder de goedkoope werkkrachten, waarover onze koloniën beschikken, ver verwijderd van zijn afzetgebied, gaf dezer dagen weer eene nieuwe 3½% leening uit van 18 millioen gulden. Waar deze, in zekeren zin, jonge kolonie geld kan bekomen, daar behoeven onze koloniën niet voor eene mislukking te vreezen.

„Het is een nationaal belang, dat onze koloniën door Hollanders geëxploiteerd worden, dat Nederlandsche jongelui de kans worde gegeven, door emigratie naar de koloniën, vooruit te komen in de wereld en het Hollandsche element versterken.

„Nederlandsche koloniën voor de Nederlanders."

Tot zoover de heer Happé.

Van meer belang is hetgeen het *Alg. Handelsblad* hierbij opmerkt. Het blad kantteekent:

„Dat wij in het algemeen genomen eene aanmoediging van het Nederlandsch kapitaal en Nederlandsche werkkrachten om zich te wijden aan de exploitatie van de hulpbronnen onzer koloniën toejuichen, zal wel geen betoog behoeven. Intusschen komt het ons voor, dat de heer Happé in zijn enthousiasme geene voldoende rekening houdt met de feitelijke toestanden en daardoor de billijkheid uit het oog verliest. Zeer vaak wordt de klacht gehoord, dat het Nederlandsch kapitaal zich te weinig gelegen laat liggen aan de ontwikkeling der hulpbronnen van onze koloniën. Maar is dit wel zoo? Zijn de talrijke suiker-, tabaks-, petroleum- en andere ondernemingen niet daar, om te bewijzen, dat er tientallen, wellicht honderden millioenen Nederlandsch kapitaal in die ondernemingen belegd zijn met afwisselende resultaten. En dan spreken wij nog niet van de talrijke particuliere ondernemingen, die het eigendom zijn van verschillende families, die daaruit een groot deel van hun inkomen trekken.

En wat meer bepaaldelijk de rubber-ondernemingen aangaat, ook op dat gebied heeft het Nederlandsch kapitaal zich niet onbetuigd gelaten. Nog niet lang geleden is hier de Rubber Cultuur-Maatschappij „Amsterdam" opgericht en wordt de Rubbercultuur als bij-product door vele andere cultuur-ondernemingen, meer bepaaldelijk tabaks-maatschappijen, gedreven. Door velen wordt toch beweerd, dat de rubbercultuur zich beter leent voor een dergelijke bij-cultuur, omdat wegens den langen tijd, die verloopen moet, voordat volle productie verkregen wordt en de onmogelijkheid om den loop van de marktprijzen over een aantal jaren vooruit te voorzien, aan deze cultuur als uitsluitende cultuur te groote risico's verbonden zijn.

Ten slotte wenschen wij nog op te merken, dat bij de Engelsche maatschappijen, waarvan de heer Happé hier een voorbeeld aanhaalt, ook niet alles goud is wat er blinkt. Ook daar geldt het, niet minder dan bij de ongelukkige mijn- en andere maatschappijen, waarop schrijver doelt, zeer dikwijls meer het spoedig naar binnen halen van groote promoters-winsten, dan het bevorderen van de industrie en het productief maken van het kapitaal.

Men doet daarom wel, niet te veel te staren op de oprichting van maatschappijen met schoonklinkende namen. Dit neemt echter niet weg, dat er zoowel in onze Oost-Indische als West-Indische koloniën voldoende ruimte is voor mannen met arbeids-lust en ondernemingsgeest, gesteund door een grondslag van eigen kapitaal en van hen; die vertrouwen in hun gestie hebben, om nog veel meer te doen dan nu reeds gedaan is. Daarbij ligt het op den weg van de Krediet-instellingen, die in Indië werken, de verdere nodige middelen te verschaffen. Trouwens valt er in het algemeen niet over te klagen, dat die instellingen niet medewerken om aan op gezonde basis opgerichte en onder goede leiding staande zaken, haar steun te verleenen.

Van het op zoodanige wijze gesteund individueel initiatief is o. i. meer voor de verdere ontwikkeling onzer koloniale hulpbronnen te wachten, dan van de oprichting van allerlei kleinere naamlooze vennootschappen, die in den regel voor de daar buiten staande kapitalisten slechts teleurstellingen opleveren en daardoor de aanleiding zijn, dat op andere tijden voor werkelijk goede zaken geen geld te vinden is.

Velen der beste zaken in onze koloniën zijn op die wijze begonnen en mocht later blijken, dat de resultaten een uitbreiding wettigen, die boven de individueele middelen en krachten van de aanvankelijke ondernemers gaat, dan kan op solidere grondslagen, zoo schrijft ten slotte het orgaan, en met meer afdoende waarborgen de medewerking van het groote publiek ingeroepen worden."

***

Aan de bestrijding van de malaria onder het marine-personeel wijdt de *Nieuwe Rott. Courant* een hoofdartikel, waarin het blad o. m. opmerkt, dat het marinebestuur in Oost-Indië het streven van den geneeskundigen dienst om de malaria te bestrijden vermoedelijk zou kunnen bevorderen, door de in dienst zijnde schepen zoo min mogelijk, voor eenigszins langdurige herstellingen, naar Soerabaja te zenden in de maanden der verhoogde frequentie van de malaria overbrengende muskieten, en door, in het algemeen, gedurende herstellingen die geruimen tijd zullen duren, de schepen niet in dienst te laten.

„Voor de Indische militaire marine is dit mogelijk, zegt het blad, doordien, zoowel voor de 4 in dienst zijnde flotille-vaartuigen als voor de 4 opnemingsvaartuigen reserveschepen aanwezig zijn, waarop de bemanningen der in reparatie komende schepen kunnen overgaan. In dien zin wordt reeds thans vrij geregeld gehandeld.

Voor het Nederlandsch eskader zijn in Indië geen reserveschepen voorhanden. Het gevolg is, dat bij langdurige herstellingen aan die schepen de bemanningen geruimen tijd te Soerabaja blijven. Ofschoon de reparatiën, bij vroeger vergeleken, zoowel in omvang als tijdsduur, zijn verminderd, komt toch een langdurig verblijf aan de werf nog veelvuldig voor. Gevallen, waarin de schepen langer dan 100 dagen in reparatie lagen, vinden wij o. a. in de laatste jaren voor de „De Ruyter", „Hertog Hendrik", „Zeeland" en „Tromp".

Het zou o. i. overweging verdienen, na de gereedheid van „De Zeven Provinciën", als wanneer het eskader in Oost-Indië voortdurend uit 4 pantserschepen kan bestaan, met een vijfde schip in Nederland voor herstellingen, een der pantserdekschepen in Indië op te leggen als reserveschip, waarop de bemanningen van schepen, die langdurig in reparatie te Soerabaja komen, tijdelijk zouden kunnen overgaan. Zulk een reserveschip, in Indië aanwezig, zou ook uit anderen hoofde gewenscht zijn, gelijk, naar het blad meent, vroeger reeds in de Tweede Kamer is betoogd.

Wanneer een langdurig verblijf van de bemanningen onzer oorlogsschepen te Soerabaja ter bevordering van de gezondheid wordt vermeden, zal o. i. meer nog dan reeds geschied is, elders dienen te worden gezocht naar gepaste en voor den goeden geest noodzakelijke ontspanning der schepelingen.

De beperking van het aantal Europeanen op de Indische vloot, tot het onvermijdelijke, gepaard gaande met een meer uitgebreid gebruik van inlandsche werkkrachten en het niet op te jeugdigen leeftijd uitzenden van marinepersoneel naar Oost-Indië, zal er o. i. mede toe kunnen bijdragen om de nadeelen, voor de gezondheid voortvloeiende uit het verblijf in Oost-Indië, zooveel doenlijk binnen nauwe grenzen te houden. Een leeftijd van 18 jaar, thans aangenomen als minimum, komt ons te klein voor. Indien eenigszins mogelijk, zouden de schepelingen liever niet vóór hun 20ste jaar in Indië moeten komen."

***

De Kamercandidaat Colijn voor Gouda, waarvoor de *Standaard* reeds een aanbeveling gaf van de hand van Dr. Kuyper zelf, geeft thans een ongenoemde schrijver in de rubriek „Ingezonden stukken" van dat blad aanleiding een vier kolommen lang waardeerend artikel over den heer Colijn te schrijven.

Nadat de schrijver medegedeeld heeft, dat de heer Colijn verklaarde niet uit Indië over te kunnen komen on zelf zijn candidatuur te verdedigen, omdat hij niet durfde verzekeren dan in Gods weg te zijn, zegt de schrijver in de *Standaard*:

„Op eenigen afstand gezien is het parlementair stelsel dan ook voor iemand met wat staal in het bloed niet bijzonder aanlokkelijk; ja soms afschrikwekkend door zijn gepas, gemeet en geplooi. Onvermijdelijk zeer zeker, maar niettemin weinig hartverheffend. Met name onze koloniale politiek is weinig antirevolutionair. Daarmee, dat begrijpen onze lezers, spreken wij geen beschuldiging uit tegen den heer Idenburg. Deze doet met alle hem van God geschonken gaven, wat hij kan. Maar niet minder waar blijft, dat de groote desiderata van een christelijk bewind voor Indië niet alleen onvervuld zijn gebleven, maar zelfs nog geen schrede is gedaan tot hun oplossing.

En de oorzaken hiervan? Het zou ons te ver voeren, die hier uiteen te zetten. De voornaamste

is wel, dat de maatschappij in Indië door en door onchristelijk is, ja zelfs buiten staat te begrijpen, dat er geloovige menschen zijn in de wereld, en dat deze uit hun christelijk geloof consekwenties voor het staatkundig en maatschappelijk leven trekken.

Het is geen geheim, dat er bestuursambtenaren in Indië zijn, die hun medewerking verleenen tot het heffen eener kleine belasting ten behoeve van het onderhoud der Mohammedaansche bedehuizen, terwijl zij het in een zendeling afkeurden, dat hij voor zijn bedehuis bij zijn gemeenteleden eene collecte hield. Die zendeling werd beschuldigd van op te treden als belasting-inner.

Er zijn Residenten, die hun invloed aanwenden, om op scholen Christen-onderwijzers te vervangen door Mohammedaansche.

In Indië heeft men veelal elk gevoel voor christelijke denkbeelden verloren. Toch vormen deze ambtenaren het voornaamste orgaan van den Staat en met hen moet ook door een Christelijke Overheid gewerkt worden. Dit slaat elke Christelijke actie met lauwheid, en vandaar, dat steeds meer de l e u g e n veld wint, dat er op koloniaal terrein zoo weinig verschil is tusschen rechter- of linkerzijde. En metterdaad is praktisch die phrase juist; men merkt ook geen verschil. Doorvoering van een Christelijke politiek beteekent voorshands weinig meer dan al te groote vijandschap temperen.

De heer Colijn heeft een uiterst gewichtigen werkkring, waar hij door zijn beleid en Christelijk beginsel veel goeds tot stand kan brengen en het kwade kan keeren. Zou hij, vroeg men onzerzijds, een zetel in de Tweede Kamer en daarmee het parlementaire stelsel begeeren?

Daarbij kwam nog iets. De heer Colijn bezit geen fortuin. Onder 's Heeren zegen heeft hij zich in de wereld een positie veroverd. Daarin is hij niet alleen geslaagd, maar zóó goed zelfs, dat een der belangrijkste ambten hem is toebedeeld met schitterende vooruitzichten.

Begeerig kan de heer Colijn dus niet zijn naar een politieke carrière, om moreele en financieele redenen.

Hij zou een schitterende positie moeten prijsgeven voor een Kamerzetel!

Maar de heer Colijn is Christen. Hij weet, dat boven zijn wil een Hoogere wil staat. In volkomen onderworpenheid aan 's Heeren wegen, zal hij zich nimmer onttrekken aan wat hij roeping acht te zijn. „Elected, I submit", telegrafeerde Keuchenius indertijd aan Gorkum. De heer Colijn zou stellig antwoorden: „Als God mij roept, zal ik zwichten."

Verder weet hij nog mede te deelen, dat de heeren Kuyper en Idenburg de volgende „informaties" omtrent een candidatuur-Colijn hebben afgegeven:

Op verzoek om inlichting schreef Z. Exc. Dr. Kuyper: „Uw keuze lijkt mij uitstekend, mits niet uitgaande van de plaatselijke, maar van de Centrale Kiesvereeniging."

Minister Idenburg schreef: „De heer Colijn is een uitnemend candidaat."

Ten slotte zegt hij:

„Komt den Christelijk-Historischen broederen ons getuigenis omtrent de hooge verdiensten van den heer Colijn wellicht te sterk voor, welnu, laten zij dan informeeren bij de Hervormde predikanten, Ds. Slotemaker de Bruine te Utrecht en Ds. ten Kate te Sliedrecht. Deze hebben den heer Colijn meermalen ontmoet, en zullen getuigen, dat we ons, in ons objectief oordeel over dezen stoeren, verdienstelijken ambtenaar, niet hebben laten leiden door partijkleur. Colijn is een Christen door en door, in handel en wandel als militair en als ambtenaar."

Wij meenen te weten, dat de Christelijk-Historischen en Roomsch-Katholieken in het district een candidatuur-Colijn uit een tactisch oogpunt ongewenscht achten en gaarne zagen, dat daar de gewezen professor aan de vroegere Indische Instelling te Delft, Mr. van den Berg, als candidaat der vereenigde rechterzijde werd gesteld.

Uit de O.-I Mail.

De Indische bladen, die de jongste mail ons bracht, melden omtrent

Inlandsche lectuur:

„De regeering wenscht de bevordering van de ontwikkeling der Inlandsche bevolking ernstig ter hand te nemen. Daartoe is een commissie van advies ingesteld, voorgezeten door den adviseur voor Inlandsche zaken, dr. G. A. J. Hazeu, aan welke commissie auteurs van werkjes in de Inlandsche talen hun pennevruchten ter beoordeeling zullen kunnen zenden, waarna ze, geschikt bevonden, door de regeering ter publicatie zullen worden aangekocht.

Voor inlichtingen kunnen belanghebbenden zich wenden tot den secretaris D. van Hinloopen Labberton, te Buitenzorg.

Ook bijdragen uit Nederland zullen ongetwijfeld welkom zijn.

Een betreffende

het Adats-recht.

„In overleg met professor dr. C. van Vollenhoven is door het bestuur van het Bataviaasch Genootschap" de aandacht der regeering op de wenschelijkheid gevestigd, om een stap te doen tot vermeerdering van onze kennis van het adatrecht van Indië."

Ook lezen wij over

een aardschuiving:

„Wanneer men, van Soekaboemi naar Garoet gaande halverwege den trein verlaat en dan zijn schreden Zuidwaarts richt, komt men na 20 paals gaans aan den weg, die loopt van Soekanegara naar Tangeung, een lengte van meer dan een kilometer. In dien weg bevinden zich drie bruggen.

Zaterdag den 30sten Januari j.l. heeft een aardschuiving dien weg vernield. Hij is geheel afgeschoven en de 3 bruggen, die met groote moeite waren aangelegd, zijn naar de maan.

Deze aardschuiving beteekent voor het Gouvernement een schadepostje van 28 mille. Geen kleinigheid.

Als oorzaak wordt opgegeven de hevige regens, die den grond onvast hebben gemaakt. Ook de in den laatsten tijd uit die richting waargenomen aardschokken moeten er mede in verband staan."

Gelukkig schijnen er geen menschenoffers bij te betreuren te zijn.

Candidaten voor de Inlandsche officiersschool.

Twee leerlingen der 4e klasse van de Opleidingsschool voor Inlandsche ambtenaren te Magelang R. Soeratman (Semarang) en R. M. Soepama (Banjoemas), hebben den directeur van genoemde school medegedeeld, dat zij wenschen deel te nemen aan het toelatingsexamen voor de school tot opleiding van Inlandsche officieren, dat gehouden zal worden in Mei a.s. Wie volgt? vraagt het *Bat. Nieuwsblad.*

Hetzelfde blad verneemt, dat binnenkort dr. Radjiman Mangoehoesoedho, hofarts te Solo, zich in gezelschap van een pangoeloe naar Nederland zal begeven om daar de plechtige besnijdenis van de zonen van den Soesoehoenan die in Holland studeeren, te bewerkstelligen.

De tijd van de voorgeschreven soenatan is voor de prinsen aangebroken en ter voldoening aan het godsdienstige rituaal, gaat de pangoeloe mede.

Onder het hoofd:

Afscheid Generaal Christan

schrijft het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*:

„Géén adjudant van den Gouverneur Generaal, géén adjudant van den Legercommandant, géén muziek aan boord van den vertrekkenden stoomer of op de kade, bij het afscheid van den Java verlatenden Generaal Majoor Christan, maar wel een zeer groot aantal hoofd- en subalterne officieren en hetgeen een zeer veel beteekenend verschijnsel was, ook een groot aantal onder-officieren en minderen, die den beminden Generaal bij zijn vertrek uitgeleide kwamen doen.

De militaire sport-vereeniging, de vertegenwoordigers der militaire bonden, werden door den scheidenden Generaal toegesproken, en voor elk had hij een hartelijk woord.

Er is een leger-chef heen gegaan, die het hart van zijn ondergeschikten had. Dat bleek uit alles. Ook uit het spontane, krachtige hoera-geroep toen de boot vrij was van de kade. Dat was géén hoera-op-commando."

Met het opschrift: **Een klacht tevens een aanklacht**, neemt *Mr. Th. Thomas* in het door den stuk uit de *Preangerbode* over, dat ook wij in ons vorig mailoverzicht opnamen als *De stem der Indo's*, en commenteert dit in de volgende woorden:

„Wij voelen met de schrijvers de pijn, die vlijmt, het onrecht dat sart, den smaad die tart. Het is waar, het is onloochenbaar waar, dat de Indo hier vaak bejegend wordt als een paria der Europeesche samenleving. Maar de schrijvers vergissen zich als zij meenen, dat de Indo die vernederende bejegening ondervindt *omdat hij Indo is.*

De Indo wordt verstooten omdat hij — 't hooge woord m o e t er uit! — moreel en intellectueel beneden den volbloed Europeaan staat. En dat de Indo moreel en intellectueel zoo laag staat, is het noodlottig gevolg van een staatkundig beleid, dat beheerscht wordt door personen, die Indië volstrekt niet kennen. Wie zou een schip toevertrouwen aan een roerganger, die niet weet op welke streek hij zeilt? Niemand, naar wij meenen; en toch zien wij met Indië niet anders gebeuren; het Nederlandsche parlement, dat Indië niet kent en ook niet kennen kan, commandeert op de brug van het Indische schip van staat. De gevolgen van die ondeskundigheid kunnen ten slotte niet uitblijven, en zijn dan ook niet uitgebleven; een dier gevolgen is het jammerlijk moreel en intellectueel verval der Indo's. Wij stellen er prijs op van deze meening behoorlijk rekenschap te geven. In het algemeen moet de Indo van een gering salaris leven. Diep in de binnenlanden wonende kan hij wegens zijne uiterst geringe middelen zijne kinderen slechts lager onderwijs doen genieten. En als zijne kinderen dat

onderwijs reeds genoten hebben, wat dan? Ambtenaartje spelen op een hongerloon: een andere uitkomst is er voor die ongelukkigen zoo goed als niet. Zoo gaat het van generatie op generatie tot degeneratie; waarlijk! wij staan verbaasd dat de Indo niet dieper is gezonken dan nu het geval is! De Indo in de hoofdsteden kan zijne kinderen beter onderwijs doen genieten. Er zijn er met zooveel plichtsbesef dat zij honger verduren om hun kinderen eene hoogere burgerschool te kunnen doen bezoeken. Maar als die kinderen eenmaal het zoo begeerde eind-diploma eener hoogere burgerschool op zak hebben, welke weg lijnt zich dan vóór hen uit? Moeten zij den boer op? Maar zij missen agronomische kennis. Moeten zij in den dienst van Mercurius? Maar zij hebben geen opleiding voor den handel genoten. Moeten zij een ambacht uitoefenen? Maar velen hebben niet kunnen profiteeren van de uiterst geringe gelegenheid tot het aanleeren van een ambacht? Het is in trouwe niet te veel gezegd wanneer wij beweren, dat de Indo, op een betrekkelijk lagen trap van ontwikkeling gekomen, tot intellectueelen stilstand gedoemd is, en intellectueele stilstand, wij weten het, is het begin van een gewissen intellectueelen achteruitgang. Voor deze eenvoudige, als het ware voor de hand liggende waarheid schijnt de regeering stekeblind te zijn. Zij gelast naar de oorzaken van het pauperisme een onderzoek in te stellen; zij slooft zich af met het zoeken naar middelen om het pauperisme krachtig te bestrijden; zij schijnt dus niet te weten dat er maar één afdoend middel van bestrijding is: het zoo ruim mogelijk verspreiden van doelmatig onderwijs. Terecht zegt de Italiaan: „voor elke school, die geopend wordt, wordt een gevangenis gesloten. Het schijnt dat ons parlement van het ontzettend intellectueel verval der Indo's niet de juiste kennis bezit; want terwijl de inrichtingen van Europeesch onderwijs door het moederland zooveel mogelijk naar zich toegehaald en aldus tot een minimum teruggebracht worden, krijgen de inlanders hier een dokter-djawaschool, een rechtsschool, enz. Wij juichen het luide toe dat het inlandsch onderwijs hier op hooger niveau wordt gebracht, doch even luide keuren wij het af dat zulks geschiedt op een wijze, die den Indo verbittert en hen met spijtigheid doet vragen: en hebt gij niets voor mij? Deze schromelijke bestuursfout is het noodlottig gevolg eener schromelijke bestuursorganisatie; de kortzichtige Indische bureaucratie kon die fout natuurlijk niet bemerken en het Nederlandsche parlement, dat met het begaan dier fout onbekend is, kon ze even natuurlijk niet voorkomen. Kortzichtigheid hier, blindheid ginds; wij moeten erkennen dat wij zelven schrikken van deze slotsom onzer overdenkingen.

Komaan, Indisch bestuur, komaan, Moederlandsche regeering, geeft antwoord op de ernstige vraag: waaraan hebben de Indo's de onvoldoende regeeringszorg te hunnen aanzien te wijten? Alle Indo's luisteren!"

In de rubriek „Dingen van den Dag" in het *Bat. Nieuwsblad* lezen wij onder het opschrift:

Tot in de laagste lagen.

„Ik houd veel van wandelen in de dessa om het volk te bestudeeren in zijn dagelijksche dingen. Op zulk een tocht heb ik het volgende gezien dat ik zoo eenvoudig mogelijk zal trachten weer te geven, schrijft een onzer medewerkers ons uit een binnenplaatsje van Java.

Op een middag wandelde ik het erf van den loerah binnen, een goeden sobat van me. Een troepje jongens en meisjes van zes tot acht jaar waren er aan het spelen „passaran". Ze kochten en verkochten aan elkander, koekjes gemaakt van zand en water, jonge pisang en bladeren. Stukjes glas en steentjes dienden als betaalmiddel.

Een ander troepje speelde schooltje. Een meisje was de goeroe sekolahan. Drie anderen zaten stilletjes op den grond, dat waren de leerlingen. Een groot Djati blad fungeerde voor „bord". De pseudo „goeroe" wees op het blad, waar ze met een stokje wat op gekrabbeld had, en vroeg:

— „Jij, Djaminah, wat is dat voor een aksara?" Met een gezichtje, dat door den ernst zoo comisch was, dat ik niet kon nalaten te glimlachen op gevaar af de „goeroe" te beleedigen. En met evenveel ernst kwam het antwoord:

— „Dat is de la."

— „Nu heelemaal lezen," gaf de onderwijzeres weder bevel en zij deed met groote gewichtigheid, alsof zij heel wat op het blad schreef. En waarachtig, Djaminah las: „la, ra," en zich zeker op eens haar lesje herinnerend, ratelde zij af: „la-ra, la ra-né; pa-da, pa-da-né".

Ik had verbazend veel schik in de kleuters. Wat was er al veel veranderd in de desa, dat zulke tooneeltjes geen vreemde dingen meer zijn. Het maakte een diepen indruk op me en ik dacht aan het spreekwoord: Aanschouw het spel der kinderen en ge leert de geschiedenis der ouders.

En onder dezelfde rubriek een paar dagen later:

„Daar is op Endeh een bivak-commandant, die door de dwangarbeidsters op de handen gedragen wordt. Geen wonder: deze menschen-vriend weet wat een gevangene toekomt.

Op Chineesch nieuwjaar werden de tokohouders te Endeh verrast door het bezoek van een groot aantal Chineezen in het bekende flatteerende donkerkleurige kakhicostuum. Ze kwamen nieuwjaar wenschen en vroegen tevens of er niet wat kon overschieten voor de moeite. De meeste winkeliers voelden zich niet op hun gemak met deze gasten en gaven geld, in de hoop van verdere wenschen verschoond te blijven.

Een sergeant, die deze optocht der bruinen wel wat eigenaardig vond, bracht er rapport van uit. Hem werd toen duidelijk gemaakt, dat dit een daad van menschlievendheid was van den bivakcommandant. Deze had het hard gevonden, dat die arme Chineezen op hun nieuwjaarsdag in de gevangenis moesten zitten, terwijl andere Chineezen feest vierden. Hij gaf hun daarom een dag vrijaf met de toestemming om zooveel mogelijk te wenschen. Dat hebben de arme kerels zich geen tweemaal laten zeggen."

Een goed idee

noemt het *Nieuws v/d Dag v. N.-I:* het terecht, dat de directie der Mijnbouw-maatschappij Redjang Lebong de heeren Pisuisse en Blokzijl uitgenoodigd heeft, om, na afloop der door hen aangevangen tournée over Java, een reis te maken naar de onderneming Lebong Donok, teneinde het zoover van alle amusementen hard zwoegende personeel aldaar in de gelegenheid te stellen kennis te maken met hun kunst.

Een uitmuntend idee, waarvoor het personeel der directie stellig zéér dankbaar zal zijn.

De heeren Chansonniers hebben de uitnoodiging gaarne aangenomen. Zulk een tocht is een afwijking van het platgetreden pad, waarlangs iedereen reist; dit uitstapje zal hen in de gelegenheid stellen meer origineele Indische tooneelen te zien, het oerbosch, het meer woeste berglandschap van Sumatra en daar midden in de wildernis een groot nijverheids-centrum. Een zeer interessante tocht voor menschen, wien het om indrukken te doen is.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In zijne brieven uit Java's hofstad (soerat soerat dari kota astana), gericht aan de **Pantjaran Warta** bespreekt Bogoriaan de vervulling in de aanstaande vacature van pepatih dalem (rijksbestierder) in den kraton van Djokjokarta, welk ambt zal openvallen, doordat de tegenwoordige titularis Kangdjeng Raden Adipati Danoeredjo wegens vergevorderden leeftijd en gemis van het gezichtsvermogen zijn ambt denkt neer te leggen. De Regeering van Nederlandsch Indië wenscht tot zijn opvolger benoemd te zien den tegenwoordigen Regent van Demak, Raden Mas Adipati Ario Adiningrat, die eerst getrouwd is geweest met Ratoe Ajoe, zuster van den tegenwoordigen sultan van Djokjokarta en na haar dood hertrouwd is met een dochter van des sultans broeder Pangeran Ario Soerjo Mataram, die om politieke redenen eenige jaren in ballingschap te Timorkoepang heeft doorgebracht.

Genoemde Regent is genegen de benoeming aan te nemen, mits hij later als rijksbestierder zou worden opgevolgd door zijn eigen zoon. Deze voorwaarde zal niet toegestaan worden, daar het ambt van pepatih dalem in den kraton van Djokjokarta niet erfelijk is. De schrijver vraagt: of men deze moeilijkheid niet zou kunnen omzeilen door den zoon van Raden Mas Adipati Ario Adiningrat in de plaats van zijnen vader tot regent van Demak te benoemen, wanneer deze aangesteld wordt tot rijksbestierder van Djokjokarta?

De kandidaat-rijksbestierder van het Djokjasche hof is Raden Toemenggoeng Kartonegoro, oudste zoon van den matjan (tijger) van Djokjokarta, des sultans broeder Kangdjeng Goesti Pangeran Adipati Ario Mangkoeboemi, en getrouwd met een dochter van den vorst, verwekt bij een zijner ratoe's (gemalinnen).

Deze staat bekend als een zéér bekwaam, ijverig en rechtvaardig man, die veel voor het volk over heeft en niet gesteld is op hormatsbewijzen, — kortom, die voor het open te vallen ambt geknipt is. Bij een vroegere vacature was hij ook voorgedragen, maar zijn medekandidaat wist te bewerken, dat men hem verdacht van te heulen met den ontslagen Regent van Madioen, Raden Mas Adipati Brotodiningrat, die onrust wilde stoken. Later is gebleken, dat die verdenking allen grond miste.

Thans vraagt men in Djokjokarta: of het geen tijd wordt om genoemden Toemenggoeng te rehabiliteeren door hem tot rijksbestierder te benoemen in stede daarvoor te kiezen een ambtenaar uit de gouvernementslanden? De sultan zal zich bij de keuze van het Gouvernement nederleggen, maar de benoeming van een outsider zal niet nalaten in Djokjokarta ontstemming te verwekken. Wel is waar zal men niet evenals vroeger tegen het Gouvernement de wapens opvatten (de schrijver bedoelt hier den Java-oorlog van 1825 tot 1830), maar toch zullen, door een ongewenschte benoeming, allerlei moeilijkheden ontstaan.

Hetzelfde blad deelt mede, dat verscheidene inlandsche ambtenaren te Kraksaän bij een collectief rekwest aan het Europeesch bestuur vergunning hebben gevraagd om een godsdienstige bijeenkomst, gevolgd door een offermaaltijd, op een nader te bepalen, gunstigen dag *) te houden, ten einde voor H. M. Koningin Wilhelmina, met het oog op de aanstaande voor Nederland en Nederlandsch-Indië gewichtige gebeurtenis den zegen van den Almachtige af te smeken. Ongetwijfeld zullen andere plaatsen dit bewijs van gehechtheid en trouw navolgen, zegt het blad.

Zooals de lezers van dit weekblad zich zullen herinneren, was de **Tjahaja Sumatra** destijds zéér ontstemd, toen geruchten haar bereikten, dat Dr. Abdoel Rivai niet naar Ned.-Indië zou terugkeeren, doch van plan zou zijn zich als medicus in Europa te vestigen. Het feit, dat deze geneeskundige dezer dagen benoemd is tot officier van gezondheid bij het Ned.-Indisch leger, zal ongetwijfeld, zoowel door genoemd blad als door de Menangkabauers, waartoe hij behoort, met vreugde worden vernomen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Naar aanleiding van het bericht in De Locomotief, dat de „Handelsvereeniging Amsterdam" zich tot het bestuur der Siang boe (Kamer van Koophandel) te Semarang had gewend met verzoek om aan de boycotters te vragen, wat de eigenlijke aanleiding tot den boycot is geweest, zegt de **Bintang Soerabaja** het volgende: Waarom wendt zij zich dan eerst tot de Chineesche Kamer van Koophandel, toen de regeering van Ned.-Indië hare inmenging in deze zaak had geweigerd? Waarom heeft zij zich niet met die Kamer van Koophandel willen verstaan, alvorens de Regeering's tusschenkomst in te roepen? Van den beginne af hebben wij verklaard, dat zij deze zaak verkeerd heeft behandeld. Het schijnt, dan men door den vroegeren boycot te Soerabaja niet wijzer is geworden. Zooals de zaken nu staan, vreezen wij, dat haar beroep op de Siang boe niets zal uitwerken, omdat, door hare poging om door de Regeering dwang op de boycotters te doen uitoefenen, de verbittering toegenomen is.

Hetzelfde blad bespreekt de kwestie van het verkrijgen van gelijkstelling van Chineezen met Europeanen, een zaak, die tegenwoordig aan de orde van den dag is. Volgens de bestaande bepalingen moet iemand, die gelijkstelling wil verkrijgen, aan de volgende voorwaarden voldoen: *a.* een europeesche opvoeding en opleiding hebben gehad; *b.* zich gemakkelijk in de europeesche samenleving kunnen bewegen, de Nederlandsche taal spreken, en *c.* zich niet meer thuis gevoelen in den kring, waartoe hij behoorde.

Het is niet moeilijk, zegt schrijver, om aan de eerste twee voorwaarden te voldoen. Iemand, die de Europeesche lagere school geheel of de eerste drie klassen eener Hoogere Burgerschool dan wel burgeravondschool heeft doorloopen, is in voldoende mate ontwikkeld en opgeleid om in een Europeesch gezelschap niet met zijn mond vol tanden te staan en den loop der gesprekken behoorlijk te kunnen volgen. En wanneer zulk een persoon zich bovendien van de haarvlecht heeft ontdaan — kwa thauwtjang — en Europeesche kleederen draagt, kan men hem dikwijls niet onderscheiden van een Indo-europeaan. Wat de kennis der Nederlandsche taal betreft, vele Chineezen spreken die beter dan menigen in Indië geboren Europeaan, omdat zij, toen zij die taal begonnen te leeren, er nog niets van kenden, terwijl het Indo-europeesche kind uit de lagere kringen reeds brabbel-hollandsch sprak, toen het op school kwam. De ondervinding heeft geleerd, vervolgt schrijver, dat het gemakkelijker is een taal goed te leeren aan iemand, die ze nog niet kent, dan aan iemand, die ze krom en scheef spreekt.

Maar de derde voorwaarde gelijkt op een berg, die niet te beklimmen is, verklaart schrijver; daarom worden dan ook 98% van de verzoeken om gelijkstelling afgewezen. Men verlieze niet uit 't oog, dat, wanneer iemand met Europeanen gelijkgesteld wordt, hij zijne eigene nationaliteit behoudt; alléén door naturalisatie verliest men die. Alle Japanners staan met Europeanen gelijk; licht schrijver toe, zijn zij daarom geen Japanners meer? De Japanner is Japanner gebleven, omdat hij o. a. door zijne kracht getoond heeft de gelijke van den Europeaan te zijn. Bij het nemen van een beslissing op verzoeken om gelijkstelling gaat de Regeering slechts af op het advies der bestuurshoofden. Vraagt een rijke (hartawan) gelijkstelling, dan wordt zijn verzoek toch toegestaan, al voldoet hij ook niet aan de derde voorwaarde, maar geldt het een middelmatig gegoede, dan zijn de bezwaren talloos.

Wij kennen den Arabier Ba'adilla, zegt schrijver; hij is met Europeanen gelijkgesteld. Voldoet hij aan de derde voorwaarde? Gelijke monniken, gelijke kappen! roept hij uit.

Wat is de reden, dat zooveel Nederlanders bezwaar maken om Indo-Chineezen met Europeanen gelijk te stellen? vraagt hij, waarop zijn antwoord luidt: omdat zij nog altijd de ideeën van Jan Compagnie aanhangen en hunne superioriteit in rasverschil willen behouden. Hij eindigt zijn artikel

*) Voor dergelijke feesten kiest de Javaan altijd een dag, die door een deskundige (noedjoem) als voor die gelegenheid gunstig wordt bepaald.

met de aanhaling van het Nederlandsch spreekwoord: „Als het getij verloopt, moet men de bakens verzetten."

In hare „Z a t e r d a g s c h e c a u s e r i e" vestigt de **Bintang Soerabaja** de aandacht op het feit, dat de Chineezen uitgesloten zijn van het zoogenaamd klein-ambtenaars-examen. Zij weten zéér goed, dat zij niet in 's Lands dienst mogen treden; maar een diploma van afgelegd klein-ambtenaarsexamen kan toch voor den bezitter een aanbeveling zijn om bv. bij particulieren een schrijversbetrekking te krijgen. Door het onverstand van sommige autoriteiten — meent het blad — wordt het Opperbestuur belet om ook in deze het goede te doen en zal op den duur meer en meer de wrevel van den Chinees opgewekt worden. De redactie geeft den ouders der afgewezen knapen den raad om zich per request tot den Landvoogd te wenden met het verzoek die beperkende bepaling in te trekken.

In hare rubriek t j a p t j a y h i n d i a n e d e r l a n d *) deelt de **Pewarta Soerabaja** mede, dat men binnenkort zal vernemen of de pacht der Chineesche dobbelspelen al dan niet zal worden afgeschaft. In den Raad van Indië is deze opheffing reeds ter sprake gebracht, naar aanleiding van een voorstel van den „Bond van Chineesche wijkmeesters" te Batavia. Velen in Indië zullen zich over die afschaffing verheugen, zegt de schrijver, want de verderfelijke Chineesche dobbelspelen hebben te Batavia heel wat slachtoffers geëischt. De stoot tot deze antispeelbeweging werd gegeven door een Chinees, die verleden jaar bij request aan den Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof van Ned.-Indië diens hulp heeft ingeroepen om bij de Regeering op de intrekking dier pacht aan te dringen.

De **Pewarta Soerabaja** vertelt, dat de Chineesche consul te Singapore in de S t r a i t s T i m e s het bericht heeft tegengesproken, als zoude de Minister van buitenlandsche zaken te Peking aan alle Chineezen in de Straits Settlements een geldelijke bijdrage hebben gevraagd voor de salarieëring van de bemanning der Chineesche vloot.

De J a v a b o d e, die dit bericht ook had helpen verspreiden, kon niet nalaten uit de handelwijze van genoemden consul venijn te zuigen en zag daarin „iets geniepigs, iets mesquins" en vergeleek ze met de handelingen van de besturen der Chineesche vereenigingen op Java.

Gelukkig, zegt de **Pewarta Soerabaja** zijn de Chineezen verstandig; het lust hun niet te antwoorden op dergelijk gepraat, dat zij gelijkstellen met het geblaf van een kampong-hond onder een balé balé (rustbank van bamboe). Het verwondert ons, zegt de redactie, dat er nog Chineesche handelaars zijn, die in dit blad, dat steeds op ons ras scheldt en ons volk verdacht maakt, willen adverteeren.

Hetzelfde blad maakt melding van een nog bestaand oud gebruik te Djokjokarta, dat men maar niet wil afschaffen: namelijk dat Chineezen en inboorlingen den grooten aloen aloen vóór den kraton niet in een rijtuig mogen oversteken, terwijl zulks wel geoorloofd is aan den meest schunnigen Europeaan (o r a n g E u r o p a k a m p o e n g a n k o e r é k o e r é). Dat zijn me toestanden daar te Djokja! roept het verontwaardigd, in goed Nederlandsch, uit.

*) *Tjaptjaij* is de naam van een Chineeschen schotel, bereid uit restjes van andere schotels, wat eenigszins aan ons „ratjetoe" (verbastering van het Fransche ratatouille) en „arlequin" in het argot de Paris herinnert. Ook andere bladen hebben een dergelijke rubriek. Die van de **Bintang Soerabaja** heet *„Pertjakepan hari saptoe"* (Zaterdagsche causerie van de **Pemberita Betawi** *Iseng iseng hari sabtoe* (Zaterdagsche tijdverdrijf), in de **Pantjaran Warta** *Mixe Picqless*, van de **Perniagaan** *Kanan Kiri* (links-rechts).

Van Vreemde Koloniën.

Lastige buren.

In den laatsten tijd is in Fransche koloniale kringen het denkbeeld opgeworpen om de verschillende nederzettingen van Frankrijk in Voor-Indië, behalve Pondichéry en Mahé, af te staan aan Engeland, tegen afronding van het tot Pondichéry behoorend gebied.

Indien Engeland in deze ruiling van grondgebied zal toestemmen, zal het hoofdzakelijk daartoe worden geleid door de overweging, dat de Fransche vestiging te Chandernagor in de nabijheid van de hoofdstad van Engelsch Indië Calcutta gevaarlijk voor de rust en orde te dier plaatse is.

Te Chandernagor wordt toch kalmpjes weg opgroer gepredikt tegen het Engelsch bestuur in daar verschijnende bladen.

De Y u g a n t a r schreef: „Het oogenblik voor den opstand is nabij" en het blad drong er bij de lezers op aan om hunne onmacht van zich af te schudden en zich voor te bereiden voor den eeredienst der „moeder" (hieronder wordt het vaderland verstaan).

Ten slotte bevatte het artikel een aansporen tot moord op eenige voorname Engelsche ambtenaren, op wier leven in den laatsten tijd de anarchisten in Indië het reeds hadden gemunt.

Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat de „Yugantar" was opgeplakt in het Dupleix-College te Chandernagor, op denzelfden dag, dat een zekere Charu Chander Roy, die betrokken geweest was in den bomaanslag te Alipore, doch als Franschman weer in vrijheid gesteld was, als onder-directeur van genoemd college weder in functie trad, dan kon men zich begrijpen, dat de Engelsche bladen in Indië daar alles behalve over gesticht zijn.

De „Englishman" meent dat Frankrijk nu kan en moet toonen, dat het genoemd land ernst is met zijn wensch om de bestaande entente met Engeland om te zetten in een verbond. Het mag niet dulden, dat zijn gebied misbruikt wordt door oproerzaaiers om zelven veilig en wel de onrust in Eng.-Indië gaande te houden.

Zal Marianne er toe komen om ten genoege van den Engelschen vriend de vrijheid der drukpers in de Fransche nederzettingen in Indië aan banden te leggen? Dit staat nog te bezien.

Maar ook in andere opzichten werd wel eens over de Franschen als koloniale buren geklaagd. Zoo werd aan de Franschen door Engeland en Italië ten laste gelegd, dat de kolonie Djiboeti hoofdzakelijk, zoo niet uitsluitend dreef op den smokkelhandel in wapens, die in groote hoeveelheden zouden worden ingevoerd ten behoeve van de krijgszuchtige stammen in het Somalisch achterland, waar nu de dolle mollah weer aan het spoken is.

Nu is onlangs te Brussel een internationale conferentie gehouden, waarbij het verbod op den invoer van wapenen en munitie in de aan de Roode Zee en de Perzische Golf gelegen streken van Azië en Afrika bekrachtigd werd.

Het blijkt nu, dat Djiboeti eerlang de groote inkomsten zal moeten missen, die het uit den invoer van wapenen en munitie trok, en waaruit de kolonie de middelen dacht te kunnen vinden om de werken te ondernemen, die noodig zijn ter verbetering van de reede van Djiboeti.

In de „Dépêche Coloniale" wordt nu heftig hiertegen door een inzender geprotesteerd, die beweert, dat de wapens, die te Djiboeti werden ingevoerd, uitsluitend hun weg vonden naar Abessynië, terwijl het juist de handelaars van Mascate waren, die aan den mollah de benoodigde krijgsvoorraden leverden.

Het een sluit het ander hier, naar we meenen, niet uit, en typisch was ook weer de klacht, van verschillende zijden gehoord, dat de Arabische dhows waarvan het zeker ook bekend was, dat zij voor den smokkelhandel op de Somali-kust werden gebruikt, veelal gebruik maakten van de geboden gelegenheid, om zich onder Fransche vlag te stellen, ten einde aldus een onderzoek te ontkomen, dat door Engelsche oorlogsschepen tegen die smokkelschuiten werd ingesteld.

Zelfbestuur in Duitsch Zuidwest-Afrika.

Bij besluit van den Duitschen rijkskanselier van 28 Januari l.l. is voor Duitsch Zuidwest-Afrika zelfbestuur ingevoerd en daarmede het besluit van den rijkskanselier van 24 December 1903, betreffende de instelling van gouvernementsraden buiten werking gesteld.

De bepalingen, welke over 115 paragrafen loopen, kunnen in twee deelen worden verdeeld, nl. 1. die betreffende gemeente- en districts-besturen en 2. die betreffende den landraad.

Met behoud van de bestaande namen worden de gemeentebesturen ingesteld in Windhoek, Swakopmond, Luderitzbocht, Keetmanshoop, Karibib, Omaroeroe, Okahandja, Tsoemeb, Warmbad en Oesakos.

Aan het gemeentebestuur zijn de volgende zaken toegewezen: aanleg en onderhoud van openbare wegen, pleinen, waterloopen en bruggen; inrichting en onderhoud van werken voor openbare watervoorziening; straatverlichting, straatreiniging en andere instellingen ten behoeve van een vrij verkeer; de afvoer van faecaliën en vuilnis; inrichtingen ten behoeve van het marktwezen; het brandbluschwezen; inrichtingen en maatregelen in het belang der openbare gezondheid met inbegrip van de zorg voor zieken en het afwenden van epidemieën onder menschen en dieren; armenzorg; het begrafeniswezen met inbegrip van aanleg en onderhoud der kerkhoven; inrichtingen en maatregelen ter bescherming en ter bevordering van het algemeene welzijn in het gebied der gemeente; inrichtingen en maatregelen tot bescherming en tot bevordering van de economische belangen der gemeente en van de leden der gemeente; zorg voor het schoolwezen voor zooverre de organisatie en het onderhoud der scholen niet vanwege het bestuur of bijzondere schoolvereenigingen geschieden, de gemeente-politie, voor zooverre de gouverneur de zorg daarvoor op de betrokken gemeente overdraagt.

Het bestuur der gemeente wordt gevoerd door den gemeenteraad en den door dezen gekozen voorzitter. Het aantal leden van elken gemeenteraad wordt voor de eerste maal door den gouverneur vastgesteld. Bij plaatselijke wet kan een ander aantal worden bepaald. De voorzitter van den gemeenteraad wordt door dezen gekozen, maar behoeft daartoe geen lid van de gemeente te zijn. De ambtsduur is vastgesteld op den tijd van drie jaren en zoowel de voorzitter van den gemeenteraad als zijn plaatsvervangers moeten door het bestuur als zoodanig worden erkend.

De gemeenteraad wordt gekozen uit alle niet tot de Schutztruppe behoorende Duitsche mannelijke gemeenteleden boven den 25-jarigen leeftijd, die in economisch opzicht zelfstandig zijn en een jaar lang in de gemeente hun woonplaats hebben gehad. De leden worden voor den tijd van vier jaren gekozen en om de twee jaren treedt de helft der gekozenen af. De aftredende leden zijn weder herkiesbaar. Bij plaatselijke wet wordt het kiesstelsel geregeld; bij gebreke daarvan gelden bepaalde kiesvoorschriften. Bij voortdurend plichtverzuim van den gemeenteraad kan de gouverneur, indien te voren namens het bestuur was gewaarschuwd, doch tevergeefs, de rechten van de gemeenteraadsleden bij openbare kennisgeving en onder mededeeling daarvan aan den voorzitter van den gemeenteraad vervallen verklaren en een nieuwe verkiezing uitschrijven.

De gemeenteraad kan ambtenaren en beambten in dienst der gemeente aannemen en bezoldigen. Het bestuur is bevoegd omtrent alle zaken het gemeentebestuur betreffende, inlichtingen en overlegging van stukken te eischen; de als geboden voorkomende maatregelen te treffen; den voorzitter van den gemeenteraad er op te wijzen om zich tegen overschrijding der machtsbevoegdheden van de zijde van den raad te verzetten, en om de zittingen van den gemeenterrad bij te wonen. De toestemming van het bestuur wordt vereischt voor leeningen voor den duur van meer dan een jaar; voor elke vermindering van het gemeentelijk vermogen; voor alle plaatselijke wettelijke voorschriften; voor den verkoop van gemeentegronden van meer dan 5000 vierk. M. oppervlakte.

Ter kennis van het bestuur moeten worden gebracht, de gemeente-begrooting, onmiddellijk na hare opmaking; de jaarlijksche eind-rekeningen; de voor het gebied der gemeente uitgevaardigde voorschriften van algemeenen aard en van die in het belang der goede orde vastgesteld.

De districts-besturen worden voorgestaan door den districts-chef en bestaan uit minstens 4 gekozen leden. Tot de zorg dezer besturen behooren: aanleg en onderhoud van openbare wegen, pleinen, waterloopen en bruggen, voor zooverre deze werken niet bij besluit van den gouverneur aan de zorg der gemeenten zijn overgelaten; inrichting en onderhoud van werken voor de openbare watervoorziening onder hetzelfde voorbehoud als hiervoren; zieken- en armenzorg, schoolwezen, bevordering van het algemeene welzijn, voor zooverre betreft het niet tot eenige gemeente behoorend gebied.

De bestuursraad moet worden geraadpleegd in zaken alle, het belang van het district rakende maatregelen, voor zooverre de zaak geen spoed vereischt om gevaar te voorkomen; voorts bij het opmaken der begrooting van het district.

Voor eenig besluit moet de beslissing van den districtsraad worden ingeroepen, waar het ge d middelen beschikbaar te stellen voor aangelegenheden, het district betreffende, ook bij de verkiezingen voor den landraad, bij vaststelling van de begrooting van het district en van de eind-rekening van het district, benevens in alle aangelegenheden, welke tot de bevoegdheid van den districts-raad behooren.

De landraad heeft ten doel den gouverneur bij te staan in de waarneming der belangen van de kolonie. Elke districts-raad kiest een lid van den landraad. Voor de keuze komt in aanmerking, iedere Duitscher, boven den 30-jarigen leeftijd, die minstens twee jaren als grondeigenaar in de kolonie is gevestigd geweest, of sedert minstens twee jaren in de kolonie een zelfstandig beroep uitoefent.

Van het kiesrecht voor alle raden zijn uitgesloten lieden, die met verlies van burgerrechten zijn gestraft, wier vermogen met beslaglegging wordt bedreigd, gevangenen of zich in hechtenis bevindende lieden, menschen, die onder politie-toezicht staan, ook zij die uit openbare middelen worden ondersteund, *dan lieden, die met eene inlandsche zijn getrouwd of daarmede in wilden echt leven* en ten slotte zij, die langer dan drie maanden achterstallig zijn ten aanzien van hunne verplichtingen tegenover de gemeente.

Naast de door de districts-besturen gekozen leden, benoemt de gouverneur in den landraad een gelijk aantal leden naar zijn eigen verkiezing. De leden van den landraad worden voor den tijd van vijf jaren benoemd. Valt er een binnen dien tijd uit, dan heeft een tusschentijdsche verkiezing of benoeming plaats. Het lidmaatschap van den landraad is een eere-ambt, maar aan buiten de standplaats wonende leden kunnen reiskosten en daggelden worden toegekend.

De landraad wordt voorgezeten door den gouverneur of een door hem benoemden ambtenaar en moet minstens éénmaal per jaar bijeengeroepen worden.

Dit lichaam heeft een raadgevende stem ten aanzien van de jaarlijksche begrooting der kolonie, de door den gouverneur uit te vaardigen of voor te stellen verordeningen, voor zooverre zij niet zuiver lokale beteekenis hebben en van alle overige den raad door den gouverneur over te leggen aangelegenheden. Bovendien is de landraad bevoegd het initiatief te nemen voor eenig voorstel. Van de verhandelingen van den raad worden protocollen opgemaakt, waarvan afschriften aan het ministerie van koloniën moeten worden opgezonden.

INGEZONDEN.

Humanitarisme.

Geachte Redactie.

Naar aanleiding van hetgeen ik in een vergadering van de afdeeling Amsterdam over doel en werken onzer Vereeniging sprak, teekende U het volgende aan:

„In de richting, welke volgens den heer v. Heekeren het Weekblad zou gaan, onderkent hij het door hem ten zeerste gegispte humanitairisme, hetwelk in de 19e eeuw op koloniaal gebied steeds belemmerend heeft gewerkt! De geest des tijds dus, waaraan, vergissen wij ons niet, op koloniaal gebied althans, alle politieke richtingen zich hebben onderworpen, — de ethische koers zooals men zegt!

Humanitairisme of humanisme, menschelijkheid, menschenliefde, verheffing van de menschenwaarde, onverschillig onder welke hemelstreek, bij welke rassen, bruin of blank, — als de heer v. Heekeren zulk streven gispt, dan, ja dan staan wij tegenover hem aan den uitersten pool. Ons recht van bestaan, de reden van ons bestaan, van het bestaan der Vereeniging „Oost en West" is toch geen ander dan het humanitair beginsel, het humanisme te bevorderen tot een hoogstaand doel, dat broederschap en vriendschap kweekt, gemeenschappelijkheid van belangen. In dat streven kunnen wij geen verandering brengen. Tot goed begrip van hetgeen het Koloniaal Weekblad geven wil, drukken wij hieronder af een door het Hoofdbestuur ontworpen leiddraad voor de redactie-commissie."

Het vorenstaande geeft mij aanleiding om met de meeste bescheidenheid tot U de vraag te richten, of U zich niet bewust is, dat het vorenstaande nu ja, klinkklaren onzin bevat?

Humanitairisme = humanisme = menschelijkheid = menschenliefde = is verheffing der eigenwaarde? Mag ik weten, welke vocabulair U heeft geopenbaard, dat deze woorden of begrippen synoniem zijn? *)

Ik vermoed dat het een of ander humanitair woordenboek zal zijn geweest, dat nog moet worden uitgegeven.

Voor ons, gewone stervelingen, beteekent humanitairisme, het streven naar het wijsgeerig humanisme (hieronder verstaan wij, niet-humanitairen, de herleving van de studie der Ouden in den tijd der Renaissance in de 15e en 16e eeuw) dat in de laatste helft der 18e eeuw werd waargenomen en zijn stempel drukte op de geheele 19e eeuw.

Parl Siger schreef in zijn, door de „Société du Mercure France" uitgegeven „Essai sur la Colonisation" hieromtrent als volgt:

„En 1793 l'amour de l'humanité, éclate comme le choléra et tout le siècle, gangrené dès la source par la Mensonge souverain, va traîner cette tare originelle, l'Humanitarisme.

Le romantisme littéraire et politique de la Restauration, les larmsiements d'un Lamartine, d'une Mme de Staël, le pseudo-libéralisme des Laffitte, des Cousin aggravent cette tare."

Waar Siger het hier had over „l'amour de l'humanité" was dat ironisch bedoeld en had hij het „faux idéalisme, le sentimentalisme de 1789" op het oog.

Het humanitairisme onzer dagen wordt dan ook als een voortzetting beschouwd, heeft zijn naam ontleend aan het streven, waarvan onze voorvaderen in de laatste helft der 19e eeuw getuigen waren.

Het heeft zich op verschillend gebied bewogen, zoo sedert 1839 in Frankrijk in communistische richting, in Engeland, nadat het in zijn strijd voor de opheffing der slavernij gelukkig en zegenrijk had gedebuteerd, voornamelijk in praktische richting, door den arbeid van andere natiën in den vreemde te verkleinen door hieraan een maatstaf aan te leggen, dien zij wel aarzelden voor den eigen kolonialen arbeid aan te nemen, in Nederland en in Frankrijk zoo onpractisch mogelijk, door den kolonialen arbeid zooveel mogelijk te belemmeren, door het sentimentalisme in de weegschaal te werpen.

Wie de ontwikkelingsgeschiedenis van het humanitairisme heeft gevolgd, zal verbaasd staan over het feit, dat U het humanitairisme en den geest des tijds, den thans, gelijk U terecht opmerkt, door allen zonder onderscheid gehuldigden ethischen koers, zoover meent te mogen vereenzelvigen, dat wie tegen het humanitarisme is, ook den ethischen koers zou veroordeelen.

Ik kan mij daarvoer niet verbazen, daar ik ten volle besef, dat zelfkennis eene dier zaken is, die het moeilijkst te bereiken zijn.

Het zij dan hier opgemerkt, dat het humanitairisme, zooals wij kolonialen dat hier in Nederland kennen, wat de Engelschen onder „our humanitarians", de Franschen onder „nos humanitaires", op koloniaal gebied verstaan, slechts eene kleine groep van lieden omvat, die dikwerf de koloniën slechts kennen van hooren zeggen en hun oordeel daaromtrent afmeten naar theoriën, volgens het Multatuliaansch recept klaargemaakt, en steeds gereed staan, om den kolonialen arbeid door hun sentimentalisme te bemoeilijken.

Men kan zich een streng doch humaan, maar geen streng doch humanitair chef of bestuurder voorstellen.

De humanitaire zal zich steeds te zeer door zijn gevoel laten overheerschen om waar het pas geeft streng te kunnen zijn, tenzij het geldt een tegenstander op politiek terrein te treffen. Dan vergeet hij alle regelen der menschelijkheid en wordt zelfs oneerlijk.

Ik meen in het vorenstaande genoeg te hebben gezegd, om het U duidelijk te maken, dat men zonder „humanitair" te zijn, in den zin, dien wij kolonialen op grond van de geschiedenis van dat woord daaraan moeten toekennen, dezelfde idealen kan hebben, hetzelfde kan beoogen als gij, humanitaire redactie, zonder zich door Uw sentimentalisme te laten afhouden om de middelen en wegen te kiezen, die in menschelijke instellingen hunne sanctie vinden en noodig zijn om het doel te kunnen bereiken.

Een humanitair zal zich bijv. steeds tegen elk gewapend optreden verzetten, wanneer dat ook al moet dienen om slavernij, tirannie van Inlandsche hoofden te onderdrukken en geregeld toestanden in het leven te roepen, waar de anarchie hoogtij viert. Daartegen verzet zich zijn menschelijk gevoel, dat ik respecteer maar als koloniaal ten zeerste zmisplaatst acht, om het zooveel hooger doel, dat men zich voorstelt te bereiken, de toekomst van zoovele volkeren.

Verder heb ik niets te zeggen.

Achtend,

M. H. v. HEEKEREN.

Noot der redactie.

*) Humanitair bescheiden!?.... De teekens = zijn van den heer v. H., en komen niet voor in het door hem gewraakte artikel. In plaats van *humanisme* hadden wij beter gedaan het woord *humaniteit* te gebruiken. Echter ook het humanisme in engeren zin beoogt de hoogere vorming van den mensch, waarvoor men in een tijd van verval terugziet in de Oudheid, in elk geval dus de verheffing der menschenwaarde. Wil men nu het humanitarisme noemen overdreven of ziekelijke humaniteit, de bron blijft toch hetzelfde en deugdzaam.

Het jaar 1908 op de Witte Kruis Kolonie bij Salatiga.

Onder aanbieding van onzen beleefden en oprechten dank voor al de sympathie, aanmoediging en hulp, door ons in het afgeloopen jaar ontvangen, neem ik de vrijheid in de afwezigheid van mijn echtgenoot, die te Kalawara Napoetie, Midden-Celebes, is, u eenige cijfers betreffende den algemeenen toestand van de kolonie en de kasstaat te doen toekomen. Zooals bij velen reeds bekend is heeft de Witte Kruis Kolonie ten doel het opheffen en het verzorgen van de hulpbehoevenden onder de inlandsche bevolking, door het prediken van het Evangelie, praktisch onderwijs, arbeid, ziekenverpleging en emigratie.

Gedurende 1908 werden er 115 ter verpleging opgenomen.

Van de 121 die de Kolonie verlieten waren er 41 die als emigranten naar de Kolonie (Kalawara Napoeti) in Midden-Celebes overgebracht werden. Daar ginds heeft de heer Zuppinger, gesteund van af Mei door den heer Samson, niettegenstaande allerlei moeilijkheden, goede vorderingen gemaakt. De kolonisten, die reeds op eigen grond gevestigd zijn, hebben succes van hunnen arbeid.

De gezondheidstoestand is veel verbeterd. In het geheel zijn er 140 emigranten.

Over „verwachtingen" te schrijven houd ik niet en veel te zeggen over iets, dat pas in wording is, ook niet.

De kolonisten, hier 180 in getal, waaronder kreupelen, blinden, krankzinnigen, ouden van dagen en weezen, werken allen voor zoover hunne krachten het toelaten.

Van de geneesmiddelen van de regeering ontvangen, werd er 8095 malen aan hulpbehoevende inlanders medicijn verstrekt.

Gedurende het afgeloopen jaar hadden we slechts 4 sterfgevallen te betreuren en mochten ons verblijden door de geboorte van 10 kindertjes.

De kolonieschool werd gemiddeld door een 50 kleine kolonisten bezocht; vele van de vroegere scholieren zijn nu reeds volwassen.

Voor de zes gestrafte jongens, die wegens gebrek aan een verbeteringshuis naar de Witte Kruis Kolonie gezonden werden, werd door de regeering een vergoeding van ƒ6 per hoofd aan de Kolonie toegezegd. Vier van de zes jongens zijn in moordzaken betrokken geweest.

Veel van het hoofdvoedsel (rijst en djagoeng) werd verkregen door de opbrengst van den bebouwden grond. Van de aangekochte klappa-bibit zullen we over eenige maandjes ruim een duizend boompjes kunnen overplanten. Mijn echtgenoot wil gaarne geleidelijk al de onvruchtbaarste gedeelten van de Kolonie er mee beplanten.

Aan 9808 inlanders werd de blijde boodschap der verlossing door het verzoeningsbloed van Gods eenig geboren Zoon gebracht. Door het afwezig zijn, de ziekte en de zwakte van mijn echtgenoot, heeft dikwijls de verantwoordelijkheid van de Kolonie hier op mijne onmisbare zuster *) en mij gerust; sterk gevoelen wij, dat wij in vele dingen te kort zijn gekomen en o zoo veel hadden wij beter willen maken, doch met onze eigene kinderen en de aangenomene kinderen, tezamen tien in getal, gebrek aan personeel, altoos zoo zuinig mogelijk te moeten werken, is het ons onmogelijk geweest alles te doen wat wij wilden. Het weinigje, dat wij hebben kunnen doen, en dit kan ik ook namens mijnen man en onze helpers zeggen, hebben wij gedaan uit liefde tot God en onzen naasten.

Ten slotte heel veel dank aan allen, die ons in onzen moeilijken strijd geholpen hebben.

Moge God u rijkelijk zegenen.

Witte Kruis Kolonie ALICE v. EMMERIK-
Januari 1909. CLEVERLY.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Vragen van den Dag.

Het Maart-nummer brengt het slot der beschouwingen van „Curaçaonaar" over Land- en Boschbouw op Curaçao. Eerlijk gezegd: de schrijver heeft ons niet bevredigd; maar hoe kon het ook anders, waar hij zelf getuigt, na in het licht te hebben gesteld, dat handel en scheepvaart altijd de eerste bron van inkomsten voor het eiland zijn geweest en geen geld en moeite gespaard worden teneinde die bron rijkelijk te doen vloeien, dat: „Landbouw was, is en zal blijven de bijzaak, want Curaçao heeft niet het geluk tot zulke landen te behooren, die door zichzelf kunnen bestaan, en heeft uitwendige hulpmiddelen noodig, niet slechts tot welvaart, maar ook om in het leven, in de behoeften en in het genoegen der menschen te voorzien."

Aan het slot van zijn betoog wordt door den schrijver nog aangetoond „hoe het geld, voor landbouw op de Begrooting uitgetrokken, hier wordt besteed". Hij neemt de koloniale begrooting voor 1909 als basis en becijfert dan dat voor proeven en salarissen voor de landbouwkundigen wordt uitgegeven ƒ 13.600; terwijl daartegenover staat aan aanmoediging van cultuur en aan landbouwcredieten ƒ18.000. „Die cijfers spreken," zegt „Curaçaonaar", maar wat hij er eigenlijk mede bedoelt blijkt niet, is ons althans niet recht duidelijk.

Onze Eeuw. Maart 1909.

De nieuwe afl. van Onze Eeuw bevat het begin van een opstel van S. Kalff, den bekenden schrijver over Indische personen en toestanden in oude tijden, getiteld: Uit de laatste dagen der O.-I. Compagnie, waarin hoofdzakelijk het leven en de daden van Mr. S. C. Nederburgh, eerste commissaris-generaal over de bezittingen in Indië en de Kaap de Goede Hoop, geschilderd worden. Wellicht dat het vervolg ons aanleiding geeft op het artikel terug te komen.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

Het eerste artikel in de Maart-afl. handelt over de Mentawei-eilanden. Het opstel, van de hand van den oud-resident J. B. Neumann, vult belangrijk onze geographische kennis dier aan de Westkust van Sumatra gelegen eilanden-groep aan, te meer daar de schrijver er een kaart aan toevoegde, welke tot den laatsten tijd is bijgewerkt.

Van de vorige op de Indiën betrekking hebbende bijdragen noemen wij: Tochten op het eiland Boeroe (7 Febr.—16 Juli 1908), door J. H. W. van der Miesen, fungd. civiel gezaghebber (met kaart). — Verrichtingen van het militaire exploratie-detachement op Zuid-Nieuw-Guinea (vervolg). — De Moordenaars-rivier en de Snopi-rivier in West Nieuw-Guinea, door J. W. van Hille. — Aardrijkskundige namen in Guyana en omliggende eilanden, door C. H. de Goeje. — Een Engelsche expeditie naar Nederlandsch Nieuw-Guinea, door G. P. Rouffaer. — Naamgeving en wedijver in Nieuw-Guinea, door J. F. Niermeijer.

Over beide laatste artikelen een enkel woord.

De heer Rouffaer ontleende aan een nieuw opgericht Engelsch tijdschrift het bericht, dat een Engelsche expeditie, bestaande uit zes personen, een tocht gaat maken door Nederlandsch Nieuw-Guinea, welke ook bedoelt het overtrekken van het sneeuwgebergte. Het eenige wat onzerzijds hierop gezegd kan worden is, roept de heer R. uit, „Nederlanders, waakt! De periode van wakker-worden inzake Nieuw-Guinea hebben wij achter den rug. Sinds 1903 is ons gedeelte van dat eiland aan de orde van den dag bij ons zelven; maar sinds het laatste jaar begint nu ook het buitenland mede te spreken. Waakzaam zijn en *zelve* doen wordt nu dubbel plicht... De taak, die wij als Nederlanders ten deze hebben, is gelukkig volkomen duidelijk. Tegenover buiten-

*) Zooals de lezers zich zullen herinneren, heeft eenige jaren geleden onze vereeniging er financieel toe mee kunnen werken, mej. Cleverly uit te zenden. Warm bevelen wij het werk dezer Kolonie in de algemeene belangstelling aan. RED.

landsche onderzoekers moeten wij die breedheid van opvatting behouden, die wij drie eeuwen lang getoond hebben; wij kunnen de vreemde zon best in eigen water zien schijnen. Maar de krachtsuiting van buitenlanders moet een heilzame spoorslag wezen voor ons, om te toonen, dat ook wij, als we maar aanpakken, mêêdoen als de besten." Vervolgens doet de heer R. uitkomen, dat aan de groote ontdekking van Afrika in de 19e eeuw geen Nederlander krachtig deel heeft gehad; aan de ontsluiting der geheimenissen van Midden-Azië, die groote verrassing der laatste tien jaren, heeft geen enkel Nederlander medegewerkt. Aan het Poolonderzoek, ons oude terrein van kracht, hebben we, als natie, alleen fatsoenshalve meegedaan. Maar thans hebben wij om van ons te doen spreken een kans, zoo zeldzaam als 't maar zijn kan. „In onzen schoot ligt daar, zoo te zeggen, een geografisch fortuintje. Een heele sneeuwketen, drie eeuwen geleden door een Hollander ontdekt."

Dat men dien kans niet voorbij laat gaan, hopen wij, stellig mèt den heer Rouffaer, van ganscher harte; want al heet weliswaar de wetenschap internationaal, toch zouden we zoo gaarne zien, dat het zoo geheimzinnige Sneeuwgebergte *voor de eerste maal* door een *Nederlander* werd betreden.

Prof. Niermeijer bespreekt in hoofdzaak het artikel van Prof. A. A. W. Hubrecht in de Gids van Februari jl., getiteld: Nederlandsche natuuronderzoekers in Nieuw-Guinea, en vermeldt daarbij o. m. ook schrijvers voorslag om den veel te langen naam der „Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig onderzoek der Ned. koloniën" te bekorten eenvoudig tot „Valentijn-Maatschappij". Deze naam nu kan in geenen deele Prof. Niermeijer's goedkeuring wegdragen, terwijl hij in dat verband een goed woord doet „voor de vele grote natuuronderzoekers, die hier zullen worden achtergesteld bij de ijverige kompilator, die van de natuurwetenschappen maar een matig benul had". „Is — vraagt de schrijver verder — Duitsche afkomst een bezwaar, zodat aan Rumphius en Junghuhn niet gedacht kan worden? Beiden hebben zich toch zeer sterk Nederlanders gevoeld en in het Nederlands hunne hoofdwerken geschreven."

Wij deelen ten dezen opzichte volkomen Professor Niermeijer's meening; weliswaar hebben ook wij het volste respect voor de ongetwijfeld groote encyclopaedische verdiensten van den bekenden Ds. Valentijn, den onsterfelijken schrijver van „Oud- en Nieuw-Oost-Indië, maar alleen het feit, dat hij zich tegenover zijn geleerden tijdgenoot, den beroemden blinden „ziener" Rumphius aan het brutaalste plagiaat schuldig maakte (gelijk door ons in het Rumphiusgedenkboek en ook door anderen in het licht werd gesteld); dit feit alleen is voldoende o. i. om een dergelijke onderscheiding, als door Prof. Hubrecht bedoeld — niet te rechtvaardigen. Intusschen hopen wij op deze aangelegenheid in dit orgaan nader terug te komen.

De Indische Gids.

De Ind. Gids van Maart bevat verschillende opstellen, welke ruimschoots een bespreking verdienen, maar... alweder die plaatsruimte! We moeten daarom volstaan met het eenvoudig afschrijven van den voornaamsten inhoud, nl.: Beschouwingen over de Landrente-ordonnantie (tekst van de voordracht, bedoeld bij art. 52 van het besluit op de Indische Bestuursopleiding), door J. H. Nieuwenhuijs. — Het rapport der commissie, tot voorbereiding eener reorganisatie van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië. Critisch beschouwd, door Dr. J. H. F. Kohlbrugge. — De exploitatie der djatibosschen op Java, door H. ten Oever. — Een woord van protest naar aanleiding van het artikel van Dr. J. H. F. Kohlbrugge: „De bestrijding van de malaria in onze Koloniën", door Dr. J. J. Kunst, met naschrift van Dr. Kohlbrugge. — A. van Buchell's Indische aanteekeningen door S. Kalff (slot). — Verschillende oplossing van het muntvraagstuk in Aziatische landen. III. Indo-China.— De praktijk der landschapskassen. — De oeconomische toestand op Malakka. — Regenval op Java. — Over aardbevingen. — De vereeniging van Caoutchouc-planters. — Maandelijksche revue van brochures, enz., door J. E. de M. — Koloniale literatuur. — Maandelijksche bibliographie van Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

Weekblad voor Indië.

No. 41 van den loopenden jaargang biedt ons geen stof voor bespreking. Wij memoreeren de volgende bijdragen:

Madoera en de auto. door R. B. — Iets over Australië (met foto's) door B. Streefland. — Een Enkeltoren-schoorsteen op een suikerfabriek (met teekening), door Suikerman. — Madoereesche zeden (Menschenslacht), door v. d. G. — Indrukken van den dag, door Chroniqueur. — De aardbeving, door W. K. van Daalen.

Archief voor de Java-suikerindustrie.

Het eerste nummer van 1909 bevat, behalve een aantal technische beschouwingen, alleen voor geïnteresseerden bij de suikerindustrie van belang, eenige mededeelingen, waaraan wij het navolgende ontleenen: De totale suikerproductie bereikte in de afgeloopen campagne een hoeveelheid van meer dan 1.200.000 ton, zoodat Java thans weer aan de spits staat der rietsuikerproduceerende landen. Dat dit zoo blijven zal is niet onwaarschijnlijk, daar de productie nog zal toenemen door de oprichting van een viertal nieuwe fabrieken, waaronder een met een bijzonder groote capaciteit, en door de uitbreiding van den aanplant, die, hoewel gering toch nog elk jaar geconstateerd werd. Gelet op het feit bovendien dat de suikerprijzen zeer bevredigend waren, zoo is er zeker alle reden tot tevredenheid.

Voorts brengt de redactie een welverdiende hulde aan den heer H. C. Prinsen Geerligs, die zich thans in Europa bevindt: ongeveer in de navolgende bewoordingen: Veel heeft het Archief aan hem te danken gehad. Gedurende 15 jaren toch publiceerde hij niet minder dan 69 oorspronkelijke verhandelingen. Het is niet anders dan natuurlijk, dat het ons leed doet, dat we zijne verdere medewerking en adviezen zullen moeten missen en we meenen onze waardeering niet beter uitdrukking te kunnen geven, dan door het plaatsen van zijn goed gelijkend portret op de eerste bladzijde van dezen jaargang.

Het Departement van Landbouw in Suriname gaat geregeld voort met zijn korte publicaties, die zeker door velen in de kolonie en ook daarbuiten op hoogen prijs zullen worden gesteld. Het thans verschenen **Bulletin No. 15** is geheel gevuld met bijdragen van den tijdelijken houtvester, W. A. baron van Asbeck, en wel: Resultaten van tapproeven met Hevea guyanensis in 1908. — Resultaten van het onderzoek van eenige Surinaamsche houtsoorten. — Resultaten van het onderzoek van caoutchouc van Hevea guyanensis. Wij wijzen belangstellenden er op, dat deze Bulletins door de firma J. H. Oliviera te Paramaribo worden uitgegeven en hier te lande verkrijgbaar zijn gesteld bij de firma M. Nijhoff te 's-Gravenhage.

De Indische Mercuur.

No. 9 bevat allereerst het slot van de voordracht (en de daarop gevolgde debatten) van Mr. Tj. H. Hierneiss, getiteld: „Eenige beschouwingen omtrent de Indische inkomstenbelasting" (Staatsblad no. 298), voornamelijk in verband met art. 17 der ordonnantie. Een resumé dezer ongetwijfeld belangrijke beschouwingen valt natuurlijk buiten ons bestek. Voorts brengt dit Nr. een opstel over Het bedrijf der Kon. Ned. Maatschappij tot exploitatie van Petroleumbronnen in Ned.-Indië en aanverwante Maatschappijen, naar aanleiding der dezer dagen verschenen brochure met dien titel, uitgegeven door de firma A. Boissevain en Co. — Uit de rubriek Kultuurberichten noteeren wij: Bacoven-kultuur in Suriname — Manilla-hennep.

Ten slotte zij gewezen op het slot van het uitvoerige en fraai geïllustreerde artikel in „**Globus**" van den 4den Maart jongstleden, over „Die Erforschung von Surinam während des letzten Jahrzehnts", blijkens het onderschrift van de hand des heeren W. H. R. van Manen, waarvan het slot door den samensteller van deze rubriek met vermoedelijk wel te billijken voorliefde wordt overgenomen.

„Und zum Schlusse sei bemerkt, dass alle, die sich über Surinam unterrichten und Spezialstudien darüber machen wollen, das gesamte Material, das über diese Kolonie in Druck und Bild erschienen ist, entweder in der reichen Kolonialbibliothek der Indischen Gesellschaft und des Instituts für Sprach-, Erd- en Völkerkunde von Niederländisch-Indien im Haag (van Galenstraat 14), oder in der Bücherei des erwähnten Kolonialmuseums in Haarlem vorfinden. Es gibt dort viel mehr davon, als Nichtholländer wohl ahnen."

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 10 Februari 1909;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 9 Februari;
De Javasche Courant Nos. 9, 10 en 11;
De Regeeringsalmanak 1909;
Kort Verslag der verg. S.-G.;
Notulen Algemeene Vergadering Malangsche Landbouwvereeniging, gehouden 7 Dec. 1908;
Tijdschrift der Mij. van Nijverheid Januari- en Februari-afl.;
Cultuurgids afl. 1 t/m 3 1909;
Archief voor de Java Suiker-Industrie afl. 1 van 1909;
Idem Bijblad afl. 1 t/m 4;
Bandera Wolanda No. 27;
Handelsberichten Ministerie van Landbouw van 4 Maart no. 103;
Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat Verslag over 1908;
idem Handelingen v/h Tiende Congres 1909;

VRAGENBUS.

Van deskundige zijde ontvingen wij in dank de volgende antwoorden op des heeren v. Bennekom's vragen in ons nummer 7 van 18 Februari j.l.:

ad 1. Zeker zal het mogelijk zijn door gisting van het suikerhoudende ananas-sap een alkoholhoudenden drank te bereiden.

Of deze vermoedelijk sterk geurige vloeistof den uit druiven verkregen wijn in de schaduw zal stellen is wel eenigszins te betwijfelen. Bovendien, waarheen zou men dien wijn willen uitvoeren?

Ook de uit den ananas-wijn te stoken brandewijn zal voor de meeste drinkers wel te geurig zijn. Trouwens, men zou veel gemakkelijker een dusdanigen drank kunnen samenstellen door in gewonen alkohol een weinig van den gemakkelijk kunstmatig te bereiden ananasaether op te lossen.

ad 2. Het is wel eenigszins aan twijfel onderhevig of menschen, die niet in Indië gewoond hebben het gekookte sap van den aren-palm „wonder smakelijk" zullen noemen. Evenzeer is het vermoedelijk niet meer dan een veronderstelling, dat de arenstroop — behalve dat ze een goed voedingsmiddel is — „zeer gezond" zal zijn.

Blijft dan nog de vraag, of de arenstroop, waarop het vervoer naar Europa zwaar zal drukken en waarvan de fiscus zeker accijns zal heffen, evenals nu van de arensuiker ook geschiedt (zooals argelooze repatriëerenden al te vaak reeds tot hun verwondering bemerkten) met de Hollandsche keukenstroop zal kunnen mededingen.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 5 Febr. 1909. No. 10.

In dit No. is opgenomen het Reglement voor de Opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen, welke school, volgens Art. 1, ten 2e, alleen toegankelijk is voor jongelieden van Inlandschen landaard, afkomstig van Java of Madoera.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den controleur G. J. Koot en aan den resident W. F. L. Boissevain.

Benoemd: tot commies te Palembang J. Th. E. Kiliaan; tot 3en commies te Semarang J. G. Mierop; tot lid van den gemeenteraad van Batavia Raden Mas Prawirodiprodjo.

Gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris H. Th. Ament.

In dienst gesteld: als machinist bij de tinwinning op Banka J. D. Petrie.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Goenoengkendeng (Soerabaja) Mas Mertodipoera.

Benoemd: tot wedono van Goenoengkendeng Raden Kromodiwirjo; van Djaboeng Raden Notoprawiro; tot lid van den gemeenteraad van Djokjakarta Raden Temenggoeng Sosronegoro R. T. Poerbowinoto en R. T. Poerbokoesoema; tot onderwijzer 2e kl. te Soerakarta O. Visser; tot hulponderwijzeres te Batavia mej. F. A. Schippers.

Militair Departement.

Benoemd: tot hoofdverpleegster bij den hospitaaldienst de verpleegster bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg mej. H. J. Muller.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den havenmeester te Banjoewangi A. C. H. Pleyte.

Uit de Javasche Courant van 9 Febr. 1909. No. 11.

Als Extra-bijvoegsel bevat dit No. het Verslag van het Mijnwezen over het 3e kwartaal 1908; benevens de uitkomsten van Regenwaarnemingen in Ned.-Indië over de maand October 1908 op de Buitenbezittingen en over November op Java en Madoera.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den control. B.B., A. L. van Waardenburg; den kantoorchef bij den post- en tel.dienst J. H. Lincklaen Arriëns; de hulponderwijzeres mej. A. M. Rosskopf en aan den stadsgeneesheer te Batavia L. E. Papelard.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzer G. M. G. Douwes Dekker; de alg. ontvanger A. J. H. Paijen; de griffier van de landraden te Pandeglang enz. K. W. F. van Vuuren.

Benoemd: tot tijd. ass.-resident van Paré-Paré (Celebes) J. A. Kroesen; tot ingenieur bij 't mijnwezen H. Tromp; tot lid van den gewestel. raad van Kedoe Mr. M. C. Offerhaus.

Belast: met de waarneming der betrekking van ass.-resident der Oostkust van Celebes de controleur H. J. Grijzen; id. der afdeeling Boni de controleur D. A. F. Brautigan.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Menes (Bantam) Mas Padma Widjaja.

Benoemd: tot patih van Indramajoe Mas Koeladibrata; tot wedono van Radjagaloeh Mas Setjadibrata; van Karangampel Mas Wasitadisastra; van Tjikedoeng Mas Soerjadinagara; tot lid van den landraad te Tegal Raden Rekso Sandjojo; tot onderwijzer 3e kl. te Soerabaja H. Schroo; tot veearts bij den burgerl. veeartsenijkundigen dienst A. L. A. Heshusius.

Militair Departement.

Bevorderd: tot luit.-kolonel de majoor der genie W. R. de Greve; tot majoor de kapiteins E. J. de de Rochemont en A. S. Ruzette.

Geplaatst: bij het korps maréchaussée in Atjeh en Onderh. de kapt. G. F. B. Watrin en de 1e luit. H. Meijer; te Tjilatjap de kapt. J. J. Romswinckel.

Overgeplaatst: bij het 7e bat. de kapitein J. E. Collard; bij het 1e bat. de kapt. W. R. Winter; naar Banjoe Biroe de 1e luit. der art. E. D. B. Mans.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem III; gezagvoerder V. Stobbe; vertrokken van Amsterdam naar Batavia 6 Maart 1909.

J. W. Mathol; J. A. Valken en echtg; E. Brons; Ds. G. C. A. A. v. d. Wijngaard, echtg. en 3 k; G. E. J. Wiessing; Thos. J. Scott; J. Gouwentak, echtg. en 2 k; W. J. Oudegeest; S. Voorzanger, echtg. en 2 k; P. M. Seret; M. P. L. G. Hansen; Waters; Howarth; M. G. F. Söhnlein; mevrouw J. Schagen van Soelen; W. J. Gerards; C. Huge, echtg. en 3 k; Th. J. Veerkamp; mej. E. F. Olislaeger; H. Adam; J. Kleton; C. K. H. Rensen; G. Benthem Az.; mevrouw H. Boswijk—Swaak en 3 k; F. U. Swart; A. de Stoppelaar Jr.; Mevr. M. Ritbergen-Hendriksen en k; C. Oosterbaan; B. de Lie; mevrouw R. van Tekelenburg en 2 k; C. H. W. de Mol, echtg. en k; J. Ectors; F. F. Busenbender; J. E. Oosterbaan; C. Barends; J. Gerhard; M. Westerman; E. H. Brumsteede; W. Voorbeijtel; A. A. Dessauvagie. echtg. en k; mevrouw wed. E. Brumsteede; mej. A. L. C. Hofman; mevrouw M. H. C. Wielandt; L. J. Noorman van der Dussen; mej. A. L. A. de Kruijff; A. Mellin; Noordermeer, echtg. en k; Noordeloos; benevens een detachement der Koloniale Reserve;

Passagierslijst van het ss. Prins Willem V; gezagvoerder J. C. Metus van Amsterdam naar West-Indië op 5 Maart 1909.

W. A. C. Willemsen en echtg; C. Heineken; B. H. de Haas; E. J. v. d. Berg; mej. M. Wassmann; W. Kehrhahn;

Passagierslijst van het s.s. Rembrandt; gezagvoerder D. Hubert; vertrokken van Batavia 11 Februari en aangekomen te Genua 7 Maart.

W. C. C. Steenaart, echtg. en 3 k; mevr. Noordendorp—Laseur; L. W. Doude van Troostwijk; H. H. van Geissel; A. A. Müller en echtgen.; J. H. Verduijn den Boer; E. Koning; J. S. Redeker met echtg. en d; mej. L. W. Birckenhauer; Dr. J. C. Koningsberger, echtg. en k; J. A F. Mörzer Bruijns; Mr. A. J. Yssel de Schepper, echtg. en 2 k; A. E. Snouck Hurgronje, echtg. en 3 k; G. J. P. de la Valette; mej. M. Niehaus; B. W. Branbergen; H. C. Lauwerse; A. W. v. d. Werm en echtgen.; J. Walterop de Vries; Bruno Brouwer; Dr. K. de Jong, echtg. en k; A. Philbert; J. Naegeli; M. Teixeira de Carvalho, echtg. en 2 k; A. Ribos da Silva en 2 k; J. Aniceto en k; E. E. W., G. Schröder; mevr. E. Cambrelin; Sidney Stein; Andresen en echtg; L. Weideman; G. Ontjes; W. A. Swart; G. C. Carrière; A. C. Dat; G. J. van Donk; K. Lely; J. H. W. Moll; A. G. van Prehn; W. T. Pieters; mevr. J. L. C. Aernout; M. dos Santos; J. da Silva; A. Teixeira; F. P. da Silva; J. A. Gonsalves; J. A. Silva Reis Diniz; Hr. Ms. troepen en schepelingen en een detachement van het Portugeesche leger.